הא דמסרג הא דלא מסרג הרואה הונא בחלום נס נעשה לו חנינא חנניא יוחנן נסים נעשו לו [א]הרואה הספד בחלום מן השמים חסו עליו ופדאוהו והני מילי בכתבא העונה יהא שמיה רבא מברך מובטח לו שהוא בן העולם הבא הקורא ק"ש [ב]ראוי שתשרה עליו שכינה אלא שאין דורו זכאי לכך המניח תפילין בחלום יצפה לגדולה שנאמר [1]וראו כל עמי הארץ כי שם י"י נקרא עליך וגו' [ג]ותניא רבי אליעזר הגדול אומר אלו תפילין שבראש המתפלל בחלום סימן יפה לו וה"מ דלא סיים הבא על אמו בחלום יצפה לבינה שנאמר [2]כי אם לבינה תקרא הבא על נערה מאורסה יצפה לתורה שנאמר [3]תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב [ד]אל תקרי מורשה אלא [ה]מאורשה הבא על אחותו בחלום יצפה לחכמה שנאמר [4]אמור לחכמה אחותי את הבא על אשת איש בחלום מובטח לו שהוא בן העולם הבא וה"מ דלא ידע לה ולא הרהר בה מאורתא א"ר חייא בר אבא הרואה חטים בחלום ראה שלום שנאמר [5]השם גבולך שלום חלב חטים ישביעך הרואה שעורים בחלום סרו עונותיו שנאמר [6]וסר עונך וחטאתך תכופר אמר רבי זירא אנא לא סלקי מבבל לא"י עד דחזאי שערי בחלמא הרואה גפן טעונה בחלום אין אשתו מפלת נפלים שנאמר [7]אשתך כגפן פוריה שורקה יצפה למשיח שנאמר [8]אוסרי לגפן עירה ולשורקה בני אתונו הרואה תאנה בחלום תורתו משתמרת בקרבו שנאמר [9]נוצר תאנה יאכל פריה הרואה רמונים בחלום זוטרי פרי עסקיה כרמונא רברבי רבי עסקיה כרמונא פלגי אם ת"ח הוא יצפה לתורה שנאמר [10]אשקך מיין הרקח מעסיס רמני ואם ע"ה הוא יצפה למצות שנאמר [11]כפלח הרמון רקתך מאי רקתך [ו]אפילו ריקנין שבך מלאים מצות כרמון הרואה זיתים בחלום זוטרי פרי ורבי וקאי עסקיה כזיתים וה"מ פרי אבל אילני הויין ליה בנים מרובין שנאמר [7]בניך כשתילי זיתים וגו' איכא דאמרי הרואה זית בחלום שם טוב יוצא לו שנאמר [12]זית רענן יפה פרי תואר קרא י"י שמך הרואה שמן זית בחלום יצפה למאור תורה שנאמר [13]ויקחו אליך שמן זית זך הרואה תמרים בחלום תמו עונותיו שנאמר [14]תם עונך בת ציון אמר רב יוסף הרואה עז בחלום שנה מתברכת לו עזים שנים מתברכות לו שנאמר [15]ודי חלב עזים ללחמך הרואה הדס בחלום נכסיו מצליחין לו ואם אין לו נכסים ירושה נופלת לו ממקום אחר אמר עולא ואמרי לה במתניתא תנא והוא דחזא בכנייהו הרואה אתרוג בחלום הדור הוא לפני קונו שנאמר [16]פרי עץ הדר כפות תמרים הרואה לולב בחלום אין לו אלא לב אחד לאביו שבשמים הרואה אווז בחלום יצפה לחכמה שנאמר [17]חכמות בחוץ תרונה והבא עליה הוי ראש ישיבה אמר רב אשי אני ראיתיה ובאתי עליה וסלקית לגדולה הרואה תרנגול בחלום יצפה לבן זכר תרנגולים יצפה לבנים זכרים תרנגולת יצפה לתרביצה נאה וגילה הרואה ביצים בחלום תלויה בקשתו נשתברו נעשית בקשתו וכן אגוזים וכן קשואים וכן כל כלי זכוכית וכן כל הנשברים כאלו הנכנס לכרך נעשו לו חפציו שנאמר [18]וינחם אל מחוז חפצם המגלח ראשו בחלום סימן יפה לו ראשו וזקנו לו ולכל משפחתו היושב בעריבה קטנה שם טוב יוצא לו בעריבה גדולה לו ולכל משפחתו וה"מ דמדליה דלויי הנפנה בחלום סימן יפה לו שנאמר [19]מהר צועה להפתח וה"מ דלא קנח העולה לגג בחלום עולה לגדולה ירד יורד מגדולתו אביי ורבא דאמרי תרווייהו כיון שעלה עלה הקורע בגדיו בחלום קורעים לו גזר דינו העומד ערום בחלום בבבל עומד בלא חטא בארץ ישראל ערום בלא מצות הנתפש לסרדיוט שמירה נעשית לו נתנוהו בקולר הוסיפו לו שמירה על שמירתו וה"מ בקולר אבל חבלא בעלמא לא הנכנס לאגם בחלום נעשה ראש ישיבה ליער נעשה ראש לבני כלה רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע חזו חלמא רב פפא דעייל לאגמא נעשה ראש ישיבה רב הונא בריה דרב יהושע דעייל ליער נעשה ראש לבני כלה איכא דאמרי תרווייהו לאגמא עיילי אלא רב פפא דתלי טבלא נעשה ראש ישיבה רב הונא בריה דרב יהושע דלא תלי טבלא נעשה ראש לבני כלה אמר רב אשי אנא עיילית לאגמא ותלאי טבלא ונבחי בה נבוחי תני תנא קמיה דר"נ בר יצחק המקיז דם בחלום עונותיו מחולין לו והתניא עונותיו סדורין לו [ז]מאי סדורין סדורין לימחל תני תנא קמיה דרב ששת הרואה נחש בחלום פרנסתו מזומנת לו נשכו נכפלה לו הרגו אבדה פרנסתו אמר ליה רב ששת כל שכן שנכפלה פרנסתו ולא היא רב ששת הוא דחזא חויא בחלמיה וקטליה תני תנא קמיה דרבי יוחנן כל מיני משקין יפין לחלום חוץ מן היין יש שותהו וטוב לו ויש שותהו ורע לו יש שותהו וטוב לו שנאמר [20]ויין ישמח לבב אנוש ויש שותהו ורע לו שנאמר [21]תנו שכר לאובד ויין למרי נפש אמר ליה רבי יוחנן לתנא תני תלמיד חכם לעולם טוב לו שנאמר [22]לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי

אמר

דמסרג. שיש לו אוקף על גביו [א]יפה: **נס נעשה לו.** נו"ן כנגד נו"ן וכגון שראה השם כתוב: **חנינא.** נו"ן הרבה נסים רבים: **והני מילי בכתבא.** אכולהו קאי שראה הונא או חנינא או תיבה זו של הספד כתובה דמשמע חסו עליו ופדאוהו: **דלא סיים.** שנטול משנתו קודם שנסתלק סימן הוא שסמוך אצל הקב"ה: **מובטח לו שהוא בן העולם הבא.** ונוטל חלקו וחלק חברו בגן עדן דדמי לאשת איש: **פלגי.** רמונים שנחלקו: **יצפה לתורה.** שנאמר אשקך מיין הרקח היינו תורה: **מעסיס רמוני.** הנמלך מן הרמונים: **נכסיו מצליחין.** כהדס זה שעליו משולשים זה על זה כמין קליעה: **בכנייהו.** על כנם במקומם כמחובר: **הוי ראש ישיבה.** שמכריז ומלוה לרבים: **אני ראיתיה וכו'.** ועל כן נעשיתי ראש ישיבה במתא מחסיא: **תרביצה.** גינה א"נ בהמ"ד. תרביצה נאה וגילה נוטריקון של תרנגול: **תלויה בקשתו.** בספק כבילים הללו שהאוכל סתום בם: **נשתברו.** נתגלה האוכל: **וינחם אל מחוז.** היינו כרך: **חפצם.** סימן הוא להיות חפציו נעשים: **המגלח.** סימן גדולה ותפארת היא לו כמו ויגלח ויחלף וגו' (בראשית מא): **בעריבה.** בספינה: **דמדליה.** שהולכת בגובה של ים: **הנפנה.** סימן הוא שסרחונו וגנותו נפרש ויוצא מעליו: **וה"מ דלא קנח.** שלא המאיס ידיו: **בבבל עומד בלא חטא.** לפי שחו"ל אין לה זכיות אלא עון יש בישיבתה וזה עומד ערום בלא אותם עונות: **בא"י.** שהרבה מצות תלויות בה וזה העומד ערום סימן שהוא ערום ממצותיה: **הנתפש לסרדיוט.** שומרין אותו שלא יברח אלמא סימן שמירה הוא ששומרים אותו מידי היזק: **אגם.** שיש בו קנים גדולים וקטנים וסמוכים זה לזה סימן לראש ישיבה שהגדולים והקטנים מתקבלים יחד קבוץ גדול ובאים לשמוע דרשה מפיו: **יער.** אילנות גדולים ואינן סמוכים זה לזה אף זה סימן לראש לתלמידי הרב והוא ראש לבני כלה שמפרש לתלמידים שמועתם אחר שעמד הרב והם מחזרין על שמועתם ויש תלמידים שלא יבינו בדברי הרב ככל הצורך וזה מבינה להם: **תלי טבלא.** נראה לי שהיה זוג ועינבל תלוי בצוארו ומשמיע קול והוא סימן לראש ישיבה שמשמיע קול לרבים: **ונבחי בה נבוחי.** קשקשתי בה בקול: **עונותיו מחולין לו.** לפי שהעונות קרויין אדומים שנאמר אם יאדימו כתולע (ישעיה א) ואומר נכתם עונך (ירמיה ב) וסימן הוא שפורשין ממנו: **פרנסתו מזומנת.** כנחש שעפר לחמו ומצוי לו בכל מקום: **הרגו.** לנחש: **כל שכן שנכפלה לו.** שהרי נתגבר עליו: **ולא היא.** אלא רב ששת דורש להנאתו לפתור חלומו לטובה: **יש שותהו כו'.** לפיכך אין לעמוד על פתרונו:

הפכים

מסורת הש"ם

א) ב"ק נה. ע"ש, ב) [סנהדרין יא.], ג) לעיל ו. מנחות לה: [מגילה טז: סוטה יז. חולין פט.], ד) [פסחים מט:], ה) [סנהדרין נח.], ו) [עירובין יט. חגיגה כז. מגילה ו. סנהדרין לז.], ז) [יומא פז.], ח) [וע' בפירש"י בעמוד ב' ד"ה דמסרג].

◆

מוסף רש"י

הרואה הספד. תיבה זו לבדה כתובה (ב"ק נה.). **אלו תפילין שבראש.** אות שין לכל כי שם ה' נקרא עליך (חולין פט.) שכתוב בהן השם שי"ן תלית (מנחות לה:). **אלא מאורשה.** לכל קהלות יעקב (פסחים מט.). **לבני כלה.** נאין לשמוע הדרשה בכל שבת (ב"ק קיג.).

◆

רב ניסים גאון

הרואה את הנחש בחלומו פרנסה מזומנת לו. זה הדבר בנוי על העיקר שהזכירוהו בפ' יוה"כ (דף עה) תניא ר' יוסי אומר בוא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם כו' קלל את הנחש עלה לגג מזונותיו עמו ירד למטה מזונותיו עמו ולפי שפרנסתו מצויה לו בכל מקום לפיכך הרואהו בחלומו פרנסה מזומנת לו:

תורה אור השלם

1. וראו כל עמי הארץ כי שם יי נקרא עליך ויראו ממך: דברים כח י
2. כי אם לבינה תקרא לתבונה תתן קולך: משלי ב ג
3. תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב: דברים לג ד
4. אמר לחכמה אחתי את ומדע לבינה תקרא: משלי ז ד
5. השם גבולך שלום חלב חטים ישביעך: תהלים קמז יד
6. ויגע על פי ויאמר הנה נגע זה על שפתיך וסר עונך וחטאתך תכפר: ישעיהו ו ז
7. אשתך כגפן פריה בירכתי ביתך בניך כשתלי זיתים סביב לשלחנך: תהלים קכח ג
8. אסרי לגפן עירה ולשרקה בני אתנו כבס ביין לבשו ובדם ענבים סותה: בראשית מט יא
9. נצר תאנה יאכל פריה ושמר אדניו יכבד: משלי כז יח
10. אנהגך אביאך אל בית אמי תלמדני אשקך מיין הרקח מעסיס רמני: שיר השירים ח ב
11. כחוט השני שפתתיך ומדבריך נאוה כפלח הרמון רקתך מבעד לצמתך: שיר השירים ד ג
12. זית רענן יפה פרי תאר קרא יי שמך לקול המולה גדלה הצית אש עליה ורעו דליותיה: ירמיהו יא טז
13. ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלת נר תמיד: שמות כז כ
14. תם עונך בת ציון לא יוסיף להגלותך פקד עונך בת אדום גלה על חטאתיך: איכה ד כב
15. ודי חלב עזים ללחמך ללחם ביתך וחיים לנערותיך: משלי כז כז
16. ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפת תמרים וענף עץ עבת וערבי נחל ושמחתם לפני יי אלהיכם שבעת ימים: ויקרא כג מ
17. חכמות בחוץ תרנה ברחבות תתן קולה: משלי א כ
18. וישמחו כי ישתקו וינחם אל מחוז חפצם: תהלים קז ל
19. מהר צעה להפתח ולא ימות לשחת ולא יחסר לחמו: ישעיהו נא יד
20. ויין ישמח לבב אנוש להצהיל פנים משמן ולחם לבב אנוש יסעד: תהלים קד טו
21. תנו שכר לאובד ויין למרי נפש: משלי לא ו
22. לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי: משלי ט ה

◆

רבינו חננאל

הא דמסרג. פי' שיש עליו הכסא.